

**ROZPORZĄDZENIE
RADY MINISTRÓW**

z dnia ..... 2010 r.

w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego

Na podstawie art. 2 ust. 6 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 111, poz. 535, z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1.

1. Ustanawia się Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego, zwany dalej „Programem”, określający strategię działań mających na celu ograniczenie występowania zagrożeń dla zdrowia psychicznego, poprawę jakości życia osób zaburzeniami psychicznymi i ich bliskich oraz zapewnienie dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej.
2. Program jest realizowany w latach 2011 – 2015.

§ 2.

Celami głównymi Programu są:

- 1) promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym;
- 2) zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym;
- 3) rozwój badań naukowych i systemu informacji z zakresu zdrowia psychicznego.

§ 3.

1. Do celów szczegółowych Programu należą:

- 1) w zakresie promowania zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym:
  - a) upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowanie zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu,
  - b) zapobieganie zaburzeniom psychicznym,
  - c) zmniejszenie nietolerancji, dyskryminacji i wykluczenia społecznego osób z zaburzeniami psychicznymi,
  - d) organizacja systemu poradnictwa i pomocy w stanach kryzysu psychicznego;
- 2) w zakresie zapewniania osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym:
  - a) upowszechnienie środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej,
  - b) upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego,
  - c) aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi,
  - d) skoordynowanie różnych form opieki i pomocy;
- 3) w zakresie rozwoju badań naukowych i systemów informacji:
  - a) przekrojowe i długoterminowe epidemiologiczne oceny wybranych zbiorowości zagrożonych występowaniem zaburzeń psychicznych,
  - b) promocja i wspieranie badań naukowych w dziedzinie zdrowia psychicznego,
  - c) unowocześnienie i poszerzenie zastosowania systemów statystyki medycznej,
  - d) ocena skuteczności realizacji Programu.

2. Szczegółowy wykaz zadań i ich podział pomiędzy podmioty realizujące określa harmonogram stanowiący załącznik nr 1 do rozporządzenia.

§ 4.

1. Podmiotami realizującymi Program są:

- 1) ministrowie właściwi ze względu na cele Programu, a w szczególności Minister Sprawiedliwości, Minister Obrony Narodowej oraz ministrowie właściwi do spraw: zdrowia, oświaty i wychowania, kultury, zabezpieczenia społecznego, pracy, nauki i szkolnictwa wyższego, wewnętrznych i administracji publicznej;
- 2) Narodowy Fundusz Zdrowia;
- 3) samorządy województw, powiatów i gmin.

2. W realizacji zadań wynikających z Programu mogą uczestniczyć również organizacje społeczne, stowarzyszenia, fundacje, samorządy zawodowe, kościoły i inne związki wyznaniowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także inne podmioty, które zakresem swojej działalności obejmują cele i zadania Programu.

3. Podmioty, o których mowa w ust. 1, jeżeli pozwala na to charakter wynikających z programu zadań, realizują Program we współpracy z podmiotami, o których mowa ust. 2, z uwzględnieniem przepisów ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873, z późn. zm.²⁾).

§ 5.

1. Minister właściwy do spraw zdrowia kieruje realizacją Programu i koordynuje wykonanie zadań, o których mowa w § 3 ust. 2.

2. Podmioty realizujące Program przesyłają ministrowi właściwemu do spraw zdrowia lub wskazanemu przez niego podmiotowi, w terminie do 15 maja, roczne sprawozdania z wykonania zadań objętych harmonogramem realizacji Programu w roku poprzednim. Sprawozdania powinny zawierać odniesienie do stanu wyjściowego, o którym mowa w [załączniku nr 1](#) do rozporządzenia oraz wskaźników przedstawionych [w załączniku nr 2](#) do rozporządzenia.

§ 6.

Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

**PREZES
RADY MINISTRÓW**

---

¹⁾Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1997 Nr 113, poz. 731 i Nr 88, poz. 554, z 1998 r. Nr 106 poz. 668, z 1999 r. Nr 11 poz. 95, z 2000 r. Nr 120 poz. 1268, z 2005 r. Nr 141 poz. 1183, Nr 175 poz. 1462 i Nr 167 poz. 1398, z 2007 r. Nr 112, poz. 766 i Nr 121, poz. 831, z 2008 r. Nr 180, poz. 1108 oraz z 2009 r. Nr 76, poz. 641 i Nr 98, poz. 817.

²⁾Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593, Nr 116, poz. 1203 i Nr 210, poz. 2135, z 2005 r. Nr 155, poz. 1298, Nr 169, poz. 1420, Nr 175, poz. 1462 i Nr 249, poz. 2104, z 2006 r. Nr 94, poz. 651, z 2008 r. Nr 209, poz. 1316 oraz z 2009 r. Nr 19, poz. 100 i Nr 22, poz. 120.

UZASADNIENIE

Celem rozporządzenia jest stworzenie podstawy prawnej do podjęcia szeroko zakrojonych działań w zakresie ochrony zdrowia psychicznego, których konieczność wynika ze stale wzrastającego zagrożenia dla tej sfery życia obywateli. Polska staje się integralną częścią światowego systemu społeczno-ekonomicznego, szczególnie od chwili uzyskania członkostwa w Unii Europejskiej, w maju 2004 r.

Te zmiany niosą z sobą niezwykle szanse rozwojowe, ale niestety także wiele znanych i nowych zagrożeń ekonomicznych, ekologicznych, społecznych i zdrowotnych, w tym zagrożeń dla zdrowia psychicznego, które wynikają z szybkiego i słabo kontrolowanego przebiegu procesów społecznych. Nakładają się one na inne, stałe zagrożenia związane z czynnikami jednostkowymi (biologicznymi i psychicznymi) oraz społecznymi.

Podstawowym wskaźnikiem stanu zdrowia psychicznego Polaków jest rozpowszechnienie zaburzeń psychicznych, w tym także związanych z nadużywaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych.

Od wielu lat, z roku na rok, zwiększa się liczba osób leczonych z powodu zaburzeń psychicznych. W ciągu 15 lat, od roku 1990 do 2004, wskaźnik rozpowszechnienia leczonych w opiece ambulatoryjnej wzrósł o 131% (z 1629 do 3763 na 100 tys. ludności), a wskaźnik rozpowszechnienia hospitalizacji o 45% (z 362 do 526 na 100 tys. ludności). Przy czym bardziej niż wskaźniki rozpowszechnienia rosną wskaźniki zapadalności (tzn. zgłaszających się po raz pierwszy do leczenia w danym roku). Między rokiem 1990 a 2004 wskaźnik zapadalności w lecznictwie ambulatoryjnym wzrósł o 136% (z 444 do 1046 na 100 tys. ludności), a w lecznictwie całodobowym wzrósł o 84% (z 129 do 237 na 100 tys. ludności).

W lecznictwie ambulatoryjnym, we wszystkich analizowanych latach, najczęściej leczone były osoby z zaburzeniami niepsychotycznymi, a w ciągu 15 lat wskaźnik tych zaburzeń wzrósł o 85%. Następną grupą rozpoznanych pod względem wielkości wskaźnika są zaburzenia psychotyczne z ponad 3-krotnym (220%) jego wzrostem oraz zaburzenia poalkoholowe z 80% wzrostem wskaźnika. Najniższe wskaźniki charakteryzują zaburzenia spowodowane używaniem substancji psychoaktywnych, jednak ich wzrost w analizowanym okresie jest najwyższy, ponad ośmiokrotny (z 12 do 758 na 100 tys. ludności).

W lecznictwie całodobowym, we wszystkich latach najczęściej hospitalizowane były osoby z zaburzeniami psychotycznymi (ze wzrostem wskaźnika w ciągu 15 lat o 29%), a następnie z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu (ze wzrostem wskaźnika o 63%). Najwyższy przyrost wskaźnika hospitalizacji (225%), przy stosunkowo niskich jego wartościach, charakteryzuje rozpowszechnienie zaburzeń spowodowanych używaniem substancji psychoaktywnych.

Zarówno w opiece ambulatoryjnej jak i całodobowej, znacznie częściej leczą się mieszkańcy miast niż wsi. W roku 1990 różnica między wskaźnikami rozpowszechnienia zaburzeń psychicznych ludności miejskiej i wiejskiej wynosiła 81%, a w 2004 - 66%. W opiece całodobowej nie obserwuje się dużej zmiany - 62% różnicy w 1990 roku i 58% w 2004. W odniesieniu do obu rodzajów opieki są to w dalszym ciągu duże różnice, powodowane nie tylko mniejszą

skłonnością osób pochodzenia wiejskiego do szukania pomocy psychiatrycznej, ale w znacznej mierze mniejszą dostępnością placówek psychiatrycznych w rejonach zamieszkałych przez ludność wiejską.

W opiece ambulatoryjnej w 1990 roku przewaga kobiet była minimalna – różnica między wskaźnikami mężczyzn i kobiet wynosiła zaledwie 1%. W ciągu 15 lat różnica ta powiększyła się do 10%. W lecnictwie całodobowym obserwuje się przewagę mężczyzn, a różnice ze względu na płeć są większe niż ze względu na miejsce zamieszkania i co więcej pogłębiły się. W roku 1990 przewaga mężczyzn była 68%, a w roku 2004 – 78%. Jest to spowodowane dużą (i powiększającą się) liczebnością hospitalizacji osób z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu (28% leczonych w 1990 roku i 31% w 2004), wśród których każdego roku występuje około 7-krotna przewaga mężczyzn.

W Polsce jest około 9 mln. dzieci i młodzieży w wieku do lat 18. Ocenia się, że co najmniej 10% (900 tys.) z nich wymaga opieki i pomocy psychiatryczno-psychologicznej. W roku 2004 z opieki poradni zdrowia psychicznego korzystało jedynie ok. 129 tys. z nich, a z opieki szpitalnej ok. 12 tysięcy. Badania populacyjne przeprowadzane w wielu miejscach Polski sugerują znaczną częstość różnych problemów zdrowia psychicznego, wyraźnie przekraczającą rozmiar zgłaszalności zarejestrowanej w placówkach – np. częstość zaburzeń depresyjno-lękowych sięga w „badaniach krakowskich” 25-28% dzieci w wieku 10-17 lat, częstość zaburzeń odżywiania 12% w populacji dziewcząt w wieku 13-17 lat. Problemem silnie rzutującym na późniejsze życie i ryzyko zdrowotne jest też w grupie dzieci i młodzieży inicjacja używania i nadużywania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych (narkotyki), a także palenia tytoniu.

Rośnie odsetek populacji w wieku starszym – obecnie odsetek osób po 65 roku życia wynosi 13% i ma tendencję wzrostową. W roku 2004 z poradni zdrowia psychicznego korzystało ok. 168 tys. osób w wieku 65 lat lub więcej, a z opieki szpitalnej ok. 20 tys. osób w tym wieku. W tym okresie życia szybko rośnie zapotrzebowanie na opiekę psychogeriatryczną oraz ryzyko niesprawności i niesamodzielności, co wiąże się zarówno z psychologicznymi aspektami starzenia się, jak i ze specyficznymi dla tego wieku chorobami zwyrodnieniowymi i naczyniowymi mózgu.

Istotną, dodatkową miarą kondycji psychicznej społeczeństwa jest także rozpowszechnienie samobójstw zakończonych zgonem, których częstość wzrosła w okresie transformacji w latach 1990- 2004 o ponad 22%. W roku 2004 po raz pierwszy liczba zgonów z powodu samobójstwa przekroczyła 6000 przypadków .

Według badań GUS w 2004 roku w Polsce 6,2 miliona osób deklarowało niepełnosprawność wg kryteriów biologicznych lub prawnych, w tym 10% ze schorzeniami psychicznymi. Niepełnosprawność fizyczna i psychiczna obejmuje 19% ogółu populacji w wieku 15 lat i więcej. Wyniki tych samych badań GUS dotyczące samooceny stanu emocjonalnego wskazują, że przez większość dni ostatniego miesiąca 25% dorosłej populacji w Polsce czuło się „wyczerpanych lub wykończonych”, 28% odczuwało zmęczenie, 16% było „bardzo zdenerwowanych”, a 12% - „smutnych i przybitych”.

Wyniki europejskiego sondażu społecznego dowodzą, że w 10 nowoprzyjętych krajach Unii Europejskiej średni odsetek obywateli odczuwających wyłączenie ze społeczeństwa wynosi 19%, a dla Polski wynosi 20,6%. Dla porównania, w 15 krajach starej Unii Europejskiej odsetek ten wynosi średnio 12,5%. Wiele innych wyników tego sondażu uzasadnia następujące twierdzenia:

- 1) w porównaniu z innymi krajami europejskimi Polacy są uczestnikami większej liczby negatywnych zjawisk społeczno-ekonomicznych i politycznych funkcjonujących w charakterze makrostresorów;
- 2) subiektywne wskaźniki zdrowia psychicznego, jak też stopień zadowolenia z życia lokują Polskę na najniższych pozycjach wśród innych krajów europejskich;
- 3) wsparcie psychospołeczne, w tym kapitał więzi rodzinnych, które mogłyby neutralizować działanie wielu stresorów jest w Polsce relatywnie uboższe w porównaniu do kapitału społecznego w innych krajach Europy.

Z perspektywy socjologicznej lista potencjalnych i realnych zagrożeń dla zdrowia psychicznego jest więc znaczna i obejmuje takie problemy, jak bezrobocie, warunki pracy i życia w połączeniu z biedą, rosnąca gwałtownie emigracja zarobkowa, zaburzenia więzi społecznych, w tym deficyt wsparcia psychospołecznego i solidarności, zjawisko wykluczenia społecznego w połączeniu z rosnącymi różnicami społeczno-ekonomicznymi, proces starzenia się społeczeństwa polskiego z jednoczesnym niżem demograficznym, znaczne rozmiary przestępczości, w tym zorganizowanej, nasilenie zjawisk korupcyjnych, katastrofy ekologiczne, naturalne i komunikacyjne, poczucie zagrożenia nieuleczalnymi chorobami i zagrożenie międzynarodowym terroryzmem.

W sondażu CBOS z czerwca 2005 r. przeprowadzonym na reprezentatywnej próbie dorosłej ludności Polski, respondenci deklaruowali znaczny stopień poczucia zagrożenia zdrowia psychicznego (45% czasami niepokoi się o swoje zdrowie psychiczne) i bardzo częste (85% wskazań) przekonanie, że obecne warunki życia w Polsce są szkodliwe dla zdrowia psychicznego, co wiązało z wieloma czynnikami społecznymi i cywilizacyjnymi (najczęściej z bezrobociem 77%, kryzysem rodziny 47%, biedą 41%, nadużywaniem alkoholu i narkotyków 39%). Zdecydowana większość (85%) badanych aprobowała utworzenie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego, którego zadaniem byłoby zapobieganie zagrożeniom zdrowia psychicznego i unowocześnienie lecnictwa psychiatrycznego.

Mając na względzie przytoczone powyżej okoliczności należy stwierdzić, iż podstawowymi przyczynami uzasadniającymi podjęcie szeroko zakrojonych działań w dziedzinie ochrony zdrowia psychicznego są:

- 1) sukcesywny wzrost od początku lat dziewięćdziesiątych zachorowalności na psychotyczne i niepsychotyczne zaburzenia psychiczne – spowodowany zmianami społeczno-ekonomicznymi generującymi nowe zagrożenia dla zdrowia psychicznego (bieda, bezrobocie oraz brak poczucia bezpieczeństwa ekonomicznego, socjalnego i zdrowotnego),
- 2) istniejący od wielu lat deficyt kadr i środków w psychiatrycznej opiece zdrowotnej – wynik długotrwałych zaniedbań i marginalizowania tej dziedziny ochrony zdrowia,
- 3) konieczność dostosowania opieki psychiatrycznej do współczesnych standardów – rozwój lecnictwa niestacjonarnego zgodnie z założeniami modelu leczenia środowiskowego,
- 4) konieczność zmiany nastawienia do zaburzeń psychicznych tak chorych, jak i ich otoczenia – do tej pory określenie „chory psychicznie” ma charakter stygmatyzujący, co znacząco zmniejsza szanse na zapobieganie i skuteczne leczenie zaburzeń psychicznych.

Wychodząc naprzeciw wskazanym wyzwaniom projekt niniejszego Programu został przygotowany z uwzględnieniem:

- 1) rekomendacji Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie ochrony praw człowieka i podstawowych wolności osób z zaburzeniami psychicznymi, która została przyjęta przez Radę Europy w roku 2004, a zwłaszcza artykułu 3, który dotyczy promowania zdrowia psychicznego poprzez wspieranie rozwoju programów promocji zdrowia psychicznego, mających na celu poszerzenie w społeczeństwie wiedzy o zapobieganiu, rozpoznawaniu i o leczeniu zaburzeń psychicznych,

- 2) strategii zdrowia psychicznego dla państw członkowskich UE ogłoszonej przez Komisję Europejską w Zielonej Księdze,
- 3) informacji dostarczonych przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie.

Głównymi celami projektu Programu są:

- 1) promocja zdrowia psychicznego i profilaktyka zaburzeń psychicznych,
- 2) zapewnienie osobom chorym wielostronnej, zintegrowanej i dostępnej opieki zdrowotnej i innych form pomocy – unowocześnienie opieki według założeń modelu środowiskowego,
- 3) rozwój badań naukowych i tworzenie systemów informacji koniecznych do skutecznej ochrony i zapobiegania zaburzeniom zdrowia psychicznego.

Mając na względzie fakt, iż problematyka zdrowia psychicznego społeczeństwa leży nie tylko w gestii Ministra Zdrowia, ale i wielu innych podmiotów, które w swoich działaniach realizowanych w podległych im placówkach, zakładach, jednostkach, szkołach, uczelniach stykają się stale z istnieniem różnego rodzaju zaburzeń i patologii, a stopień wiedzy i aktualne możliwości naprawy istniejących nieprawidłowości są daleko niewystarczające dla normalizacji i likwidacji różnego rodzaju patologii, w realizacji Programu uczestniczyć będą instytucje Ministra Zdrowia, Ministra Edukacji Narodowej, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministra Pracy i Polityki Społecznej, Ministra Sprawiedliwości, Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministra Obrony Narodowej, a także innych ministrów, jeżeli byłoby to celowe i konieczne.

Zadania koordynacyjne w realizacji Programu wykonywane będą przez ministra właściwego do spraw zdrowia. Z uwagi na charakter zadań należy rozważyć powierzenie ich Instytutowi Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, który posiada wieloletnie doświadczenie w zakresie prowadzenia badań naukowych, promowania nowoczesnego modelu organizacji psychiatrycznej opieki zdrowotnej.

W realizacji Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego uczestniczyć będą również odpowiednio do swoich kompetencji Narodowy Fundusz Zdrowia i jednostki samorządu terytorialnego.

Rozporządzenie nie zawiera przepisów technicznych i nie podlega notyfikacji na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039 oraz z 2004 r. Nr 65, poz. 597).

Projekt rozporządzenia został zamieszczony na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Zdrowia oraz w Biuletynie Informacji Publicznej zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414 oraz z 2009 r. Nr 42, poz. 337). Podmioty, o których mowa w tej ustawie nie zgłosiły zainteresowania pracami.

Przedmiot projektu regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

---

³Na podstawie kart zgonów w Rocznikach Demograficznych GUS w latach 1991-2005

⁴Ostrowska A. (red). Sondáže Socjologiczne. Jakość życia w krajach europejskich. (red.). IFiS PAN, Warszawa, 2005

⁵Wciórka B, Wciórka J: Czy Polacy niepokoją się o swoje zdrowie psychiczne? Komunikat BS/116/2005. CBOS, Warszawa lipiec 2005.

Ocena Skutków Regulacji

1. Podmioty, na które oddziałuje projektowana regulacja

Projekt rozporządzenia obejmuje zakresem regulacji, organy administracji rządowej i samorządowej, zakłady opieki zdrowotnej, osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz organizacje pozarządowe, działające na rzecz ochrony i poprawy zdrowia psychicznego społeczeństwa, w zakresie zadań określonych w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego, jak również Narodowy Fundusz Zdrowia, w zakresie finansowania udzielanych przez świadczeniodawców świadczeń zdrowotnych.

2. Konsultacje społeczne

Projektowana regulacja została poddana konsultacjom z następującymi podmiotami:

- 1) Federacja Związków Zawodowych Pracowników Ochrony Zdrowia;
  - 2) Forum Związków Zawodowych;
  - 3) Fundacja Batorego;
  - 4) Helsińska Fundacja Praw Człowieka;
  - 5) Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie;
  - 6) Komisja Wspólna Rządu i Samorządu Terytorialnego;
  - 7) Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii;
  - 8) Krajowy Konsultant w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży;
  - 9) Krajowy Konsultant w dziedzinie psychiatrii;
  - 10) Krajowy Konsultant w dziedzinie psychologii klinicznej;
  - 11) Naczelna Rada Lekarska;
  - 12) Naczelna Rada Pielęgniarek i Położnych;
  - 13) Narodowy Fundusz Zdrowia;
  - 14) Ogólnopolski Związek Zawodowy Lekarzy;
- www.inforflex.pl

- 15) Ogólnopolski Związek Zawodowy Pielęgniarek i Położnych;
- 16) Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych;
- 17) Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- 18) Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- 19) Polskie Towarzystwo Psychiatryczne;
- 20) Polskie Towarzystwo Psychologiczne;
- 21) Sekretariat Ochrony Zdrowia KK NSZZ „Solidarność”;
- 22) Związek Pracodawców Służby Zdrowia;
- 23) Związek Województw Rzeczypospolitej Polskiej;
- 24) urzędy marszałkowskie,

a ponadto została udostępniona na stronach internetowych Ministerstwa Zdrowia. W trakcie prac nad projektem nowelizacji ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o *ochronie zdrowia psychicznego*, której celem było stworzenie podstaw do wydania niniejszego rozporządzenia, wstępny projekt rozporządzenia spotkał się z akceptacją, jako inicjatywa potrzebna ze względu na obecne potrzeby zdrowotne i konieczność zorganizowania nowoczesnego kompleksowego systemu ochrony zdrowia psychicznego. Przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego nie zgłosili uwag do projektu ustawy i rozporządzenia. Podczas konsultacji poprzedniej wersji przedmiotowego rozporządzenia uczestniczące w nich podmioty zgłosiły szereg uwag i propozycji, które zostały uwzględnione w niniejszym projekcie. Uwagi zgłoszone przez partnerów społecznych dotyczyły: potrzeby włączenia organizacji pozarządowych do realizacji zadań przewidzianych w Programie, braku wyraźnego wskazania zadań obciążających poszczególne podmioty oraz możliwych trudności w sfinansowaniu przewidzianych w Programie działań. Mając na względzie zmiany wprowadzone do projektu rozporządzenia, a w szczególności wyczerpujące opisanie zadań wraz z przypisaniem ich konkretnym podmiotom i wskazaniem kryteriów oceny ich realizacji należy uznać, iż obecne brzmienie projektu wychodzi naprzeciw oczekiwaniom partnerów społecznych. Odnosząc się do zgłoszonych w trakcie konsultacji społecznych postulatów potrzeby zwiększenia dostępności leczenia, rozszerzenia działań związanych z promocją zachowań sprzyjających ochronie zdrowia psychicznego oraz propagowaniu tolerancji wobec osób z zaburzeniami psychicznymi należy stwierdzić, iż ich realizacja nastąpi właśnie w wyniku wdrożenia przedmiotowego Programu. Propozycje stworzenia specjalnych ubezpieczeń zdrowotnych, które funkcjonując obok ubezpieczenia w Narodowym Funduszu Zdrowia służyć by miały pokrywaniu kosztów leczenia psychiatrycznego, uznano za wykraczające poza zakres Programu ustalony w art. 2 ust. 6 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Należy zauważyć, iż obecnie funkcjonujące w tym zakresie przepisy przewidują wprost konieczność zapewnienia wszystkim osobom nieubezpieczonym dostępu do świadczeń psychiatrycznej opieki zdrowotnej na równi z ubezpieczonymi. Koszty takich świadczeń pokrywa Narodowy Fundusz Zdrowia ze środków budżetu państwa przekazywanych przez ministra właściwego do spraw zdrowia. Realizując wnioski z ostatniego etapu uzgodnień międzyministerialnych zaproponowano Państwowemu Funduszowi Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych włączenie się do realizacji Programu. Z wyjaśnień Prezesa PFRON wynika, że Fundusz działając na podstawie art. 26 ustawy z 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (j. t. Dz. U. z 2008 r. Nr 14, poz. 92 z późn. zm.) dofinansowuje wynagrodzenia osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi. Działania PFRON zostały włączone do zadań ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego (zgodnie z art. 45 ust. 4 cyt. ustawy).

3. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego

Z realizacją Programu będzie wiązało się ponoszenie kosztów w sektorze finansów publicznych – zarówno wynikających z potrzeby restrukturyzacji i rozbudowy infrastruktury, jak i zwiększenia zatrudnienia w tej dziedzinie opieki zdrowotnej. Realizatorami zadań będą jednostki budżetu państwa związane z określonymi działami gospodarki narodowej oraz – w przeważającej części – jednostki samorządu terytorialnego. Przystępując do oszacowania potrzeb w zakresie psychiatrycznej opieki zdrowotnej ustalono optymalną liczbę placówek (oddziałów szpitalnych, zespołów leczenia środowiskowego, poradni, hosteli, oddziałów opiekuńczo leczniczych) i utrzymywanych przez nie miejsc (łóżek). W wyniku porównania postulowanego poziomu opieki, wyrażonego liczbą łóżek na 10.000 mieszkańców, ze stanem faktycznym stwierdzono istnienie wysokiego niedoboru we wszystkich obszarach. W systemie opieki psychiatrycznej brakuje około: 1.500 łóżek w oddziałach psychiatrycznych; 1400 łóżek w oddziałach dla osób uzależnionych; 7.000 miejsc w oddziałach opieki dziennej; 2.000 łóżek w oddziałach opiekuńczo-leczniczych; 1.500 miejsc w hostelach oraz 400 zespołów leczenia środowiskowego i 200 poradni. Uzupełnienie stwierdzonych niedoborów i osiągnięcie standardów europejskich, nawet rozłożone na okres 5 lat, musiałoby oznaczać dokonanie inwestycji o szacunkowej wartości ponad 500 mln zł i wiązałyby się ze znaczącym wzrostem zatrudnienia (ponad 15 tys. pracowników) oraz wydatków na udzielane świadczenia. Uwzględniając sytuację budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego i biorąc pod uwagę możliwe trudności w pozyskaniu tak licznej grupy wykwalifikowanych pracowników, w projekcie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego założono, że w wyniku realizacji programu, w latach 2011-2015, zostanie uzupełniona jedynie część stwierdzonego niedoboru. Istotną częścią kosztów programu będzie wartość świadczeń udzielanych przez nowopowstałe placówki. Według szacunkowych wyliczeń roczny wzrost kosztów udzielanych świadczeń wynikający z rosnącej liczby świadczeń powinien wynosić 61 mln zł. Wydatki te będą ponoszone począwszy od 2 roku realizacji programu, co wynika z niemożności zakontraktowania w pierwszym roku świadczeń w placówkach, które dopiero będą modernizowane, adaptowane lub tworzone. W poszczególnych latach wydatki na świadczenia finansowane przez NFZ będą kształtowały się następująco: 1 rok – brak; 2 rok – 61 mln zł; 3 rok – 122 mln zł; 4 rok – 183 mln zł; 5 rok – 244 mln zł. Dla zapewnienia sprawnego funkcjonowania nowopowstałych placówek konieczne będzie zatrudnienie około 7 tys. pracowników, w tym: 650 lekarzy psychiatrów; 97 lekarzy psychiatrów dzieci i młodzieży; 2.000 pielęgniarek, w tym pielęgniarek ze specjalizacją w dziedzinie pielęgniarstwa psychiatrycznego (zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 29 października 2003 r. w sprawie wykazu dziedzin pielęgniarstwa oraz dziedzin mających zastosowanie w ochronie zdrowia, w których może być prowadzona specjalizacja i kursy kwalifikacyjne, oraz ramowych programów specjalizacji dla pielęgniarek i położnych (Dz. U. Nr 197, poz. 1922, z późn. zm.); 1.320 terapeutów zajęciowych; 300 certyfikowanych specjalistów i instruktorów terapii uzależnień; 1.200 psychologów klinicznych; 200 certyfikowanych psychoterapeutów i 1.850 pracowników

socjalnych. Planowany wzrost zatrudnienia będzie postępował równomiernie w wymienionych grupach zawodowych – około 1500 osób rocznie, równoległe do powstawania nowych placówek. Wydatki na realizację programu będą ponoszone przez wiele podmiotów, zarówno z budżetów organów centralnych, jak i z budżetów jednostek samorządu terytorialnego, stosownie do postanowień art. 2 ust. 4 pkt 1 i 2 ustawy z 19 sierpnia 1994 r. o *ochronie zdrowia psychicznego*. Podmiotem odpowiedzialnym za finansowanie świadczeń będzie Narodowy Fundusz Zdrowia. Minister Zdrowia będzie pokrywał wydatki związane z profilaktyką i promocją zdrowia psychicznego, koordynacją oraz rozwojem i unowocześnieniem systemów informacji, Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego – wydatki związane z badaniami naukowymi oraz profilaktyką i promocją, Minister Sprawiedliwości – wydatki inwestycyjne, koszty świadczeń oraz wydatki związane z profilaktyką i promocją, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji – wydatki związane z profilaktyką i promocją, Minister Obrony Narodowej – wydatki związane z profilaktyką i promocją oraz inwestycjami, Minister Edukacji Narodowej – wydatki związane z profilaktyką i promocją zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży, Minister Pracy i Polityki Społecznej – wydatki związane z profilaktyką i promocją oraz inwestycjami. Jednostki samorządu terytorialnego, jako organy założycielskie zakładów opieki zdrowotnej będą ponosiły wydatki inwestycyjne oraz wydatki związane z działalnością centrów pomocy rodzinie. Z uwagi na stan zaawansowania prac nad budżetem państwa, jak również budżetami jednostek samorządu terytorialnego na rok 2010 oraz brak możliwości uwzględnienia w nich wydatków przeznaczonych na realizację Programu, w przedmiotowym projekcie na 2010 r. przewidziano jedynie zadania o charakterze planistycznym i organizacyjnym. Postulowane nakłady na realizację Programu w poszczególnych działach gospodarki, opracowane na podstawie informacji przekazanych przez podmioty realizujące program, zostały przedstawione w cz. III Harmonogramu realizacji NPOZP stanowiącego załącznik nr 1 do rozporządzenia. Na obecnym etapie uzgodnień – bez danych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a także bez danych o nakładach na badania naukowe oraz na inwestycje w resorcie nauki i szkolnictwa wyższego – z budżetu państwa, z części będących w dyspozycji ministrów uczestniczących w realizacji Programu, w latach 2011 – 2015 powinno być przeznaczonych ok. 380 mln zł (72 do 78,5 mln zł rocznie). Z budżetów jednostek samorządu terytorialnego powinno być przeznaczonych ogółem 264,5 mln zł – głównie na zadania inwestycyjne (234,5 mln zł). Koszty udzielanych świadczeń pokrywane przez NFZ powinny rosnąć od 61 mln zł w 2012 roku do 244 mln zł w roku 2015 (ogółem – 610 mln zł). W kwocie wydatków ponoszonych rocznie przez Ministra Zdrowia na wydatki bieżące przeznaczona zostanie suma 2,4 mln zł (profilaktyka i promocja oraz koordynacja) oraz na wydatki majątkowe kwota 5,6 mln zł, w tym na systemy informacji 3,6 mln zł.

4. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw

Regulacje zaproponowane w projekcie ustawy będą miały w dalszej perspektywie wpływ na gospodarkę i przedsiębiorczość. Działania z zakresu promocji i profilaktyki zdrowia psychicznego, jak również planowane zwiększenie dostępności specjalistycznych świadczeń opieki zdrowotnej przyczynią się do poprawy stanu zdrowotności społeczeństwa, a tym samym pozytywnie wpłyną na zwiększenie się efektywności pracy i pozwolą na minimalizację strat wynikających z choroby i nieobecności pracowników. Kształtowanie w społeczeństwie postawy życzliwości i tolerancji dla osób z zaburzeniami psychicznymi wraz z działaniami motywującymi skierowanymi do tych osób, pozwoli na ich większą aktywizację zawodową.

5. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny

Wejście w życie projektowanej regulacji nie będzie miało wpływu na rozwój regionalny.

6. Wpływ na rynek pracy

Wdrażanie Programu spowoduje – w różnym stopniu w poszczególnych regionach i sektorach gospodarki – wzrost i restrukturyzację zatrudnienia. Zaplanowane działania przyczynią się do poprawy sytuacji osób cierpiących z powodu zaburzeń psychicznych zwiększając ich aktywność na rynku pracy, powodując jednocześnie zmniejszenie ich zależności od pomocy ze środków publicznych.

7. Wpływ na zdrowie społeczeństwa

Proponowana regulacja, poprzez działania mające na celu ograniczenie występowania zagrożeń dla zdrowia psychicznego, poprawę jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi i ich bliskich oraz zapewnienie dostępności świadczeń opieki zdrowotnej, wydatnie przyczyni się do poprawy zdrowia psychicznego społeczeństwa.